

Onze Blauwe Planeet

(3) Goddelijk, heilig water

Lezing

Luid riep een engel: 'Heb ontzag voor God en geef Hem eer, want nu is de tijd gekomen dat Hij zijn oordeel zal vellen. Aanbid Hem die hemel en aarde, zee en waterbronnen geschapen heeft.'

Openbaring 14,7 (NBV21)

Overweging

Voor een happening over "Buen Vivir" – dat betekent "het goede leven", een aspect van inheemse spiritualiteit - moest ik een aantal videogetuigenissen opnieuw monteren. Eén ervan was het getuigenis van Leonardo Tello Imaina. Al 20 jaar werkt Leonardo voor een gemeenschapsradio in het Amazonegebied in Peru. Die radio zendt belangrijke informatie uit voor de inheemse bevolking de Kukuma en daarom ondersteunt Broederlijk Delen die radio. Langs vaders' zijde behoort Leonardo tot het Kukuma-volk. Dat volk strijdt al jaren tegen de olievervuiling door grote bedrijven in hun leefgebied. Om de Amazone te redden zo vertelt Leonardo – moeten we meer denken vanuit de visie van de inheemse volkeren. Op een bepaald moment werkt zijn getuigenis wat bevreedend, wanneer Leonardo spreekt over de moeders en de geesten van de meren die eigenaar zijn van de meren, over de moeders en geesten van de rivier die eigenaar zijn van de rivier,... Nog bevreedender klinkt het als hij zegt dat vele families die bij de oevers van de Maranon-rivier wonen, familieleden in de rivier hebben verloren. Ik citeer: "Ze zijn nooit meer teruggekeerd. Maar we weten dat zij "in de diepte van de rivier" verder leven. Daarom is ons respect voor de rivier zo anders. De rivier is niet alleen bron van water of een vaargeul, maar een ruimte die levend is, waar we met onze familie kunnen leven en communiceren"

Waarom komt deze manier van spreken over de rivier zo bevreedend over, voor mij en wellicht ook voor u? Maken die inheemse volkeren dan geen onderscheid tussen God die alles geschapen heeft en de verschillende zaken in de natuur: rivieren, water, bergen, de zon, ... Is de rivier, het water voor hen zelf niet enkel heilig, maar ook "goddelijk"?

Zelfs hun doden geven zij een "plaats" op de bodem van de rivier. Hoe zit dat dan?

Allicht hebben we vanuit onze westerse rationele bril enkele bedenkingen bij deze inheemse visie, maar als je kijkt naar hun omgang met de natuur die deze visie voortbrengt, dan zie je

1. Dat de Kukuma en ook andere inheemse volkeren een enorm respect hebben voor de natuur en in dit geval voor de rivier. De geesten van de rivier die "eigenaar" zijn van de rivier, betekent niet dat ze die "bezitten", maar er zorg voor dragen. Alles is met alles verbonden. Zijzelf zijn deel van de natuur.
2. Het zorg dragen betekent ook dat ze de rivier delen met anderen, ook met de toekomstige generaties. En wat ongelooflijk is: de Kukuma zien zichzelf niet enkel als een volk; ze beschouwen de andere levende wezens ook als "volkeren" die ze moeten respecteren.

Misschien kunnen wij moderne mensen het taalspel van de inheemsen beter begrijpen: zij verwoorden op hun manier een "diepere dimensie" die voor ons moderne mensen verloren is gegaan of in ieder geval bijzonder abstract is geworden.

In ieder geval is het vrij duidelijk dat de moderne “homo economicus” en consument enorm veel schade aan onze planeet heeft toegebracht. Of hij nu gelovig is of niet. Het eerste hoofdstuk van de encycliek *Laudato Si* (LS) beschrijft dit onder de titel “Wat er in ons huis gebeurt” en het is niet om vrolijk van te worden.

In de eerste viering hoorden we over de problemen met ons het drinkwater. Hoe wij, mensen het water vervuilen met allerlei giftige stoffen zoals pesticiden en er niet zorgzaam mee omgaan. We beschouwen het als vanzelfsprekend. In de tweede viering hoorden we over het belang van de regen voor de vruchtbaarheid van de aarde en hoe de mens via zijn productieprocessen verkwistend met water omgaat. Hoe de klimaatverstoring overstroming of waterschaarste veroorzaakt. Nochtans is het mogelijk om die problemen aan te pakken, als de mens daarvoor zou kiezen.

Ik durf de vraag te stellen of wij de wereld niet teveel “ontgoddelijk” hebben en God als schepper “abstract” ingevuld hebben, ver weg. We zien God wel nog in het diepste van onszelf en in de andere, maar durven we hem ook nog zien in elk levend wezen, in alle facetten van de natuur? Hebben we de wereld niet teveel herleid tot een verzameling van “objecten” die we ongelimiteerd verbruiken en misbruiken?

De encycliek *Laudato Si* pleit voor een **sterke scheppingstheologie**. In Gen 2,15 wordt de mens uitgenodigd om de tuin van de wereld te “bewerken” maar ook om “ervoor te zorgen”. God verwerpt alle aanspraak op absoluut eigenaarschap. Dat de mens zichzelf in de geschiedenis als maat van de dingen is gaan beschouwen is nefast. **LS 42** onderlijnt het belang van de studie van de ecosystemen “Alle schepselen zijn immers met elkaar verbonden en ze moeten allen met liefde en bewondering gekoesterd worden, want alle wezens hebben elkaar nodig.”

De encycliek *Laudato Si* vindt ook inspiratie bij de inheemse **spiritualiteit van de gemeenschap** en bekritiseert het doorgeslagen individualisme van de moderne mens. **LS 52**: “We moeten het bewustzijn versterken dat we één menselijke familie zijn. Er zijn geen politieke noch sociale grenzen of barrières om ons te kunnen afzonderen en daarom ook is er geen ruimte voor globalisering van de onverschilligheid.” De encycliek breidt het begrip “familie” ook uit **LS 89**: “...alle wezens van het universum, die geschapen werden door dezelfde Vader, zijn door onzichtbare banden verbonden en vormen een soort universele familie, een schitterende gemeenschap die ons aanzet tot een heilig, teder en nederig respect.”

Hoe kunnen we dit zelf nu in de praktijk brengen?

Vooreerst door in ons **persoonlijk leven** een levensstijl uit te bouwen met respect voor de natuur, die het water ziet als “heilig, goddelijk” in de zin van door God gegeven. We hebben het nodig om te leven, we mogen het gebruiken, maar op een zorgzame manier en we moeten het ook delen met anderen. Bewust met drinkwater omgaan – , niet afwassen onder een stromende kraan, de tijd van je douche beperken, regenwater gebruiken als het kan... We kunnen ook bewust omgaan met het water in de natuur: bewust genieten van een frisse duik in een meer of in de zee, geen vuilnis achterlaten, luisteren naar het stromen van een beek, geen pesticiden meer gebruiken ... het zijn allemaal manieren om ons te oefenen in zorgzaamheid voor water.

Maar we mogen niet naïef zijn. Zorgzaam omgaan met water op individueel niveau is belangrijk, maar is niet voldoende. Er zijn grote groepen mensen, bedrijven en landen die water op een ongestrafte manier blijven verkwisten én vervuilen. **LS 29**: “Op vele plaatsen wordt het ondergronds water vervuild door mijnexploitaties, landbouw en industrie, vooral in die landen waar de reglementering en de controles tekort schieten.”

We hebben dus nood aan internationale verdragen, aan wetten en regels op internationaal, nationaal en regionaal niveau die het water op aarde beschermen. We hebben ook nood aan instanties die dat gaan controleren en aan gerechtshoven die sancties kunnen opleggen. In Europa hebben we een zorgplichtwet. Die legt aan bedrijven een zorgplicht op met betrekking tot mensenrechten, milieu en klimaat. Op die manier wordt ook de vervuiling van water aan banden gelegd. Jammer genoeg werd hij onlangs wat afgezwakt.

Dat betekent dat we als individuen ook een verantwoordelijkheid hebben om op maatschappelijk niveau de juiste waterpolitiek te laten stemmen. Dat kan je door bepaalde organisaties te steunen die druk uitoefenen, door protestacties, door te stemmen op partijen die de waterproblematiek ernstig nemen,...

Water is heilig voor de mens en alle levende wezens want levensnoodzakelijk en helend, water is “goddelijk” voor ons gelovigen. “Buig u in aanbidding neer voor hem/haar die hemel en aarde, zee en waterbronnen gemaakt heeft.” Amen.

Karel Ceule

De Lier, Brugge, 19 januari 2025